

УДК: 343.13

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.2.24>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ПРОЦЕСІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ

Беспалько І.Л.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Беспалько І.Л. Особливості застосування заходів забезпечення кримінального провадження у процесі кримінального процесуального доказування.

В публікації на підставі аналізу особливостей нормативної регламентації особливостей застосування заходів забезпечення кримінального провадження висловлені зауваження до низки норм КПК, які закріплюють особливості застосування заходів забезпечення кримінального провадження у процесі кримінального процесуального доказування під час досудового розслідування та запропоновані підходи до усунення їх недоліків. Дане питання по різному оцінюється як практиками, так і науковцями та активно застосовується під час кримінального провадження, що підтверджується даними судової статистики.

Механізм застосування заходів забезпечення кримінального провадження у процесі кримінального процесуального доказування є порівняно новим для кримінального судочинства, його ще не відпрацьовано судовою практикою та достатньою мірою не досліджено науковою доктриною. У зв'язку з цим і надалі продовжують мати місце неправильне розуміння учасниками кримінального провадження сутності, змісту, значення та наслідків застосування заходів забезпечення кримінального провадження у даній сфері; трапляються випадки неправильного застосування закону як слідчими, прокурорами, так і суддями у таких провадженнях, що тягне за собою оскарження ухвалених вироків, створює непотрібну тяганину та не впливає позитивно на потерпілих, обвинувачених і на систему правосуддя загалом.

Авторкою розглянуті теоретичні та практичні аспекти даної проблематики. В статті стверджується, що незважаючи на поширеність використання даного інституту, наявна значна кількість непорозумінь та суперечностей між теорією та практикою. Висловлені критичні зауваження стосовно порядку нормативного регламентування та використання окремих заходів забезпечення кримінального провадження як способів збирання та перевірки доказів. Матеріали статті представляють як теоретичну, так і практичну цінність. Вони можуть бути використані для подальшого наукового дослідження особливостей застосування заходів забезпечення кримінального провадження у процесі кримінального процесуального доказування, а також для належного розуміння та здійснення правозастосовної кримінальної процесуальної діяльності.

Ключові слова: заходи забезпечення кримінального провадження, тимчасовий доступ до речей і документів, тимчасове вилучення майна, арешт майна, кримінальне процесуальне доказування.

Bespalko I.L. Features of the application of measures ensuring criminal proceedings in the process of criminal procedural evidence.

Based on the analysis of the features of the normative regulation of the application of measures ensuring criminal proceedings, the publication comments on a number of norms of the Code of Criminal Procedure, which fix the features of the application of measures ensuring criminal proceedings in the process of criminal procedural evidence during preliminary investigation, as well as proposed approaches to eliminating their shortcomings. The emergence of criminal proceedings on the basis of agreements is a novelty both for the criminal procedural law of Ukraine and for the procedural activities of the pre-trial investigation bodies and the judicial system.

This institution is comparable new to criminal litigation, its mechanism has not been worked out by case law and has not been sufficiently explored by academic doctrine yet. Due to this, the misunderstanding of the

nature, content, meaning, and consequences of reaching an agreement on reconciliation or an admission of guilt in the case of committing crimes among the participants of the criminal proceedings still exists; there are also cases of misapplication of the law by investigators, prosecutors and judges in such proceedings that lead to appeals against court sentences, create unnecessary red tape and do not have a positive effect on victims, defendants and the justice system in general.

The main approach to the issue's review in the given article is to carry out a critical analysis of the norms of the current legislation governing the features of criminal procedural proof during proceedings on the basis of agreements. There are critical remarks regarding the order of the normative regulation and the use of certain measures ensuring criminal proceedings as methods of collecting and verifying evidence. The materials of the article represent both theoretical and practical value. They can be used for further scientific research on the features of the application of measures ensuring criminal proceedings in the process of criminal procedural evidence, as well as for the proper understanding and implementation of law-enforcement criminal procedural activities.

Key words: measures ensuring criminal proceedings, temporary access to things and documents, temporary seizure of property, seizure of property, criminal procedural evidence.

Постановка проблеми. Із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК) одним із важливих напрямів наукових досліджень є визначення та використання на практиці системи заходів забезпечення кримінального провадження. Цей інститут є досить новим для кримінального судочинства, тому потребує детального та всебічного опрацювання. Зокрема це стосується питання щодо можливості використання заходів забезпечення кримінального провадження у процесі кримінального процесуального доказування. В наукових публікаціях цьому питанню приділяється незначна увага; в тих же дослідженнях, в яких окремі питання в рамках цієї проблеми досліджуються, висловлюються досить суперечливі погляди, які потребують критичного аналізу. Тому висловлення власної позиції щодо їх вирішення є досить важливим і необхідним. Саме цими обставинами пояснюється необхідність написання цієї статті, її логіка та зміст.

Метою статті є потреба визначитися з особливостями застосування заходів забезпечення кримінального провадження у процесі кримінального процесуального доказування, дослідження їх сутності як способів збирання та перевірки доказів.

Стан опрацювання.

Можливості використання заходів забезпечення кримінального провадження у процесі кримінального процесуального доказування були предметом наукових пошуків Ю.П. Аленіна, І.В. Гловюк, В.О. Гринюка, М.Л. Грїбова, І.Ю. Кайла, О.В. Капліної, М.П. Климчука, Л.М. Кучинської, Л.М. Лобойка, М.А. Погорельського, Д.Б. Сергєєвої, О.С. Старенького, О.Ю. Татарова, Л.Д. Удалової, В.І. Фаринника, М.С. Цуцкірідзе, С.С. Чернявського, А.В. Чуба, О.Г. Шило, О.Г. Яновської та інших фахівців, однак на сьогодні й досі дане питання є одним із найбільш проблематичних у правозастосовчій діяльності.

Виклад основного матеріалу. Пізнання у кримінальному провадженні здійснюється лише за допомогою кримінального процесуального доказування — врегульованої законом процесуальної діяльності, що полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження (ч. 2 ст. 91 КПК).

Способи кримінального процесуального доказування – це певні дії, прийоми або їх система, використання яких дає можливість суб'єкту здійснити доказування й досягти його цілей. Під такими способами розуміється система пізнавальних і посвідчувальних прийомів та операцій, передбачених законом для виявлення, сприйняття й фіксації доказової інформації того чи іншого виду [2, С. 406].

Згідно з ч. 2 ст. 93 КПК сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом:

- 1) проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій;
- 2) витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок;
- 3) одержання доказів на території іноземної держави в результаті здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження (ч. 4 ст. 93, гл. 42 КПК);
- 4) проведення інших процесуальних дій, передбачених КПК. Однак ст. 93 КПК на роз'ясняє, які саме процесуальні дії мають на увазі. Цей недолік підлягає усуненню шляхом чіткої, повної регламентації. Варто відзначити, що слідчі (розшукові) та негласні (слідчі) розшукові дії є основним, але

не єдиним способом збирання і перевірки доказів у кримінальному провадженні. До інших процесуальних дій, які можуть бути способами отримання доказової інформації слід віднести й окремі заходи забезпечення кримінального провадження. Це пояснюється особливостями їх правової природи та підстав застосування. До таких заходів забезпечення кримінального провадження слід віднести: тимчасовий доступ до речей і документів (гл. 15 КПК), тимчасове вилучення майна (гл. 16 КПК), арешт майна (гл. 17 КПК).

Розглянемо докладніше особливості застосування у процесі кримінального процесуального доказування кожного з цих заходів забезпечення кримінального провадження.

Відповідно до ч. 1 ст. 159 КПК, тимчасовий доступ до речей і документів – це захід забезпечення кримінального провадження, сутність якого полягає «у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та, у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, судом, вилучити їх (здійснити їх виїмку)». Тимчасове вилучення майна, з огляду на вимоги ч. 1 ст. 167, ст. 169, ч. 5 ст. 171 і ч. 6 ст. 173 КПК, триває до вирішення питання про арешт майна або до його повернення власнику (законному володільцю). Коло речей, до яких слідчий, прокурор одержує тимчасовий доступ, визначаються ухвалою слідчого судді, суду, в якій зазначається назва, опис та інші відомості, які дають можливість визначити речі, до яких повинен бути наданий тимчасовий доступ (п. 5 ст. 164 КПК), і розпорядження надати (забезпечити) тимчасовий доступ до речей і документів зазначених в ухвалі особі та надати їй можливість вилучити зазначені речі і документи, якщо відповідне рішення було прийнято слідчим суддею, судом (п. 6 ст. 164 КПК).

За своєю сутністю тимчасовий доступ до речей і документів насамперед є заходом забезпечення, який, відповідно до ч. 1 ст. 131 КПК, застосовується з метою досягнення дієвості кримінального провадження. Однак з позиції Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, викладеної у п. 2.5. *Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження* від 7 лютого 2014 року, застосуванням цього заходу забезпечення кримінального провадження органи досудового розслідування намагаються досягти мети, яка саме таким заходам не властива. Зокрема, це стосується випадків, коли у клопотанні порушується питання про тимчасовий доступ до речей і документів з метою збирання доказів. Клопотання слідчих в окремих випадках ґрунтуються на необхідності правомірного доступу та вилучення речей, які можуть бути речовими доказами [6]. Відповідно до ст. 160 КПК сторони кримінального провадження мають право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів. При цьому у клопотанні зазначаються: 5) значення речей і документів для встановлення обставин у кримінальному провадженні; 6) можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів, у випадку подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю.

Проте поза увагою слідчого, прокурора, слідчого судді залишається та обставина, що збирання доказів, у тому числі речових, відбувається через інститут слідчих дій (зокрема, вилучення в ході огляду, проведення обшуку). У таких випадках неправильне розуміння органами досудового розслідування, слідчими суддями положень кримінального процесуального закону фактично зумовлює підміну слідчих дій заходам забезпечення кримінального провадження. Загалом хотілося б підтримати точку зору тих авторів, котрі пропонують тимчасовий доступ до речей і документів віднести до слідчих дій, оскільки його метою є отримання (збирання) або перевірка вже отриманих доказів. Зокрема Н.П. Кушнір пропонує здійснювати відмежування заходів забезпечення кримінального провадження від слідчих дій, виходячи із сутності процесуальної дії, яка зумовлюється тією метою, що є пріоритетною під час її реалізації. Так, метою перших є забезпечення виконання сторонами й учасниками кримінального провадження обов'язків, покладених на них. Пріоритетною метою слідчих дій є збирання або перевірка вже отриманих доказів. З огляду на це автор вважає, що тимчасовий доступ до речей і документів треба віднести до слідчих дій, оскільки його метою є отримання (збирання) або перевірка вже отриманих доказів [4, с. 81].

Крім того, відповідно до п. 18 *Інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження»* від 05.04.2013 р., при розгляді клопотань про

тимчасовий доступ до речей і документів слід враховувати, що, беручи до уваги зміст положень ч. 1 ст. 86, ч. 2 і 3 ст. 93 КПК, застосування стороною кримінального провадження такого способу збирання доказів, як вилучення речей чи документів (ч. 7 ст. 163 КПК) під час отримання доступу до речей і документів, може здійснюватися у випадках, якщо: 1) особа, у володінні якої знаходяться речі або документи, не бажає добровільно передати їх стороні кримінального провадження або є підстави вважати, що вона не здійснить таку передачу добровільно після отримання відповідного запиту чи намагатиметься змінити або знищити відповідні речі або документи; 2) речі та документи, згідно зі ст. 162 КПК, містять охоронювану законом таємницю, і таке вилучення необхідне для досягнення мети застосування цього заходу забезпечення [5].

Слід зазначити, що даний захід забезпечення кримінального провадження має чимало спільних рис з такою дією, як витребування та отримання речей і документів (чч. 2, 3 ст. 93 КПК), адже обидва є способами не примусового збирання та перевірки доказів, застосовуються, коли відомо, у кого чи де знаходяться такі речі і документи. Водночас процесуальна форма витребування та отримання речей і документів не містить докладної правової регламентації його здійснення. Непередбачений і будь-який вид юридичної відповідальності за невиконання вимоги про видачу речей і документів. Важливо провести розмежування між цими способами збирання доказів. Грунтуючись на положеннях п. 18 *Інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження»* від 05. 04. 2013, можна стверджувати, що витребування та отримання речей і документів застосовують коли: 1) достовірно відомо, у кого чи де зберігається предмет чи документ; 2) запитувані об'єкти не містять охоронювану законом таємницю; 3) є підстави вважати, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та фізичні особи нададуть такі речі чи документи добровільно; 4) відсутня загроза того, що документ або предмет будуть знищені чи сфальсифіковані в період між вимогою та їх наданням [5].

Таким чином, як зазначає В.В. Вапнярчук, можливість витребування предметів і документів, тобто використання розглянутих вище способів формування доказової основи без застосування процедури тимчасового доступу пов'язується з добровільним наданням їх володільцем, з відсутністю підстав вважати, що останній намагатиметься змінити або знищити відповідні речі або документи після отримання запиту, а також з відсутністю в них охоронюваної законом таємниці [1, С. 231].

Слід також звернути увагу на те, що на противагу сторонам обвинувачення та захисту, потерпілий не згаданий серед суб'єктів права звернення до слідчого судді із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів (ч. 1 ст. 159, ч. 1 ст. 160, чч. 2-7 ст. 165, ч. 1 ст. 166 КПК). Таке правове регулювання, як видається, суперечить положенням ч. 3 ст. 93 КПК, ставить потерпілого у нерівне становище з представниками сторони захисту в контексті способів збирання і перевірки доказів. Це значно ускладнює реалізацію потерпілим та його представником завдань з відстоювання своїх і представлених інтересів у кримінальному провадженні. Тож наявна чергова колізія у регламентації прав потерпілого, адже ч. 3 ст. 93 КПК закріплює за потерпілим можливість ініціювання проведення інших процесуальних дій, до яких належить і такий захід забезпечення кримінального провадження, як тимчасовий доступ до речей і документів. Даний захід, не будучи слідчою (розшуковою) дією, призначений для використання у кримінальному процесуальному доказуванні усіма його суб'єктами, до яких безперечно належить і потерпілий.

Підсумовуючи, логічним було б зазначити, що тимчасовий доступ до речей і документів виступає не лише одним із засобів збирання інформаційно-доказової бази, але може бути і способом перевірки доказів.

Згідно з ч. 1 ст. 167 КПК, тимчасовим вилученням майна вважають фактичне позбавлення підозрюваного або осіб, у володінні яких перебуває, зазначене у ч. 2 ст. 167 КПК майно, можливості володіти, користуватися та розпоряджатися певним майном до вирішення питання про арешт майна або його повернення, або його спеціальну конфіскацію. Вилучення майна є засобом формування та збору нових доказів та перевірки тих, що вже є в розпорядженні слідчого.

Тимчасове вилучення майна є відносно новим заходом забезпечення кримінального провадження в українському кримінальному процесуальному законодавстві, але воно має свої історичні передумови становлення як галузевого інституту кримінального процесуального права. Важливе значення для становлення зазначеного правового інституту та розвитку відповідних положень теорії кримінального процесу мають історико-правові аспекти застосування державного примусу у кримінальному провад-

женні в сукупності з відповідними процесуальними діями (обшуком, оглядом та виймкою) його реалізації, проте потрібно враховувати, що на сьогоднішній день тимчасове вилучення майна у жодному разі не є слідчою (розшуковою) дією і застосовується виключно в межах окремих процесуальних дій (огляд, обшук, затримання).

Виймку, яка була визначена КПК 1960 р. як слідча дія, можна вважати прообразом тимчасового вилучення майна, однак ці дві категорії мають суттєві відмінності.

По-перше, відповідно до ст. 178 КПК 1960 р. виймка проводилася у випадках, коли є точні дані, що предмети чи документи, які мають значення для справи, знаходяться в певній особі чи в певному місці. На відміну від цього, тимчасове вилучення майна здійснюється, коли точних даних про місцезнаходження відповідного майна немає (під час огляду, обшуку або затримання).

По-друге, згідно ст. 168 чинного КПК тимчасове вилучення майна не є самостійною процесуальною дією і застосовується виключно в межах огляду, обшуку або затримання.

По-третє, виймка згідно зі ст. 178 КПК 1960 р. мала цілком передбачуваний характер, планувалася завчасно та, як правило, мала місце попередня вимога (пропозиція) з боку слідчого видати певні речі. Тоді як тимчасове вилучення майна є непередбачуваним, адже напевно невідомо про те, чи буде яке-небудь майно виявлено при проведенні обшуку, огляду або затримання.

По п'яте, при проведенні виймки мала місце конкретизованість об'єктів виймки, тоді як тимчасове вилучення майна не є конкретизованим.

Взагалі необхідність вилучення майна диктується встановленням доказових фактів, які є процесуальною підставою для визнання їх речовими доказами з метою доведення фактичних обставин справи, забезпечення можливої конфіскації майна, спеціальної конфіскації або цивільного позову, що допускається в разі необхідності без судового рішення та на підставі постанови слідчого, прокурора або ухвали слідчого судді з додержанням правил КПК про огляд, обшук житла чи іншого володіння особи.

Тимчасово вилученим може бути майно у вигляді речей, документів, грошей тощо, щодо яких є достатні підстави вважати, що вони:

- 1) підшукані, виготовлені, пристосовані чи використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та (або) зберегли на собі його сліди;
- 2) призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення;
- 3) є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом;
- 4) одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від них, а також майно, в яке їх було повністю або частково перетворено (ч. 2 ст. 167 КПК). Тобто дані групи речей і документів можуть виконувати доказову функцію.

Вилучені за результатами проведення огляду або обшуку об'єкти можуть бути: 1) речами і документами, що зазначенні в ухвалі про проведення обшуку; 2) предметами і речовинами, вилученими законом з обігу; 3) речами і документами, які не належать до жодної з цих груп. При цьому всі об'єкти, вилучені внаслідок проведення цих слідчих (розшукових) дій, які не входили до переліку, сформульованого в ухвалі слідчого судді, суду, та не вилучені з обігу, є тимчасово вилученим майном. Однак об'єкти, дозвіл на вилучення яких даний в ухвалі про обшук, не вважаються тимчасово вилученими. Після їх вилучення накладення на них арешту окремо не вимагається. Виникає питання: чому тимчасове вилучення майна не може здійснюватися під час проведення інших слідчих (розшукових) дій, таких як: арешт, огляд, виймка кореспонденції (ст. 261, 26 КПК), зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264), обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК)? На нашу думку є всі передумови щоб розширити перелік процесуальних дій, за результатами проведення яких вилучені предмети і документи набувають статусу тимчасово вилученого майна.

Правові наслідки тимчасового вилучення майна в кримінальному провадженні становлять систему кримінальних процесуальних і кримінально-правових відносин, що виникають між суб'єктами кримінального процесу та іншими учасниками кримінального провадження, обумовлені; по-перше, вилученням майна (предметів і документів, майна, власності і т.ін.), по-друге, визнанням такого майна речовими доказами, якщо для того є достатні підстави та ознаки; по-третє, зберіганням, реалізацією, знищенням, поверненням речових доказів; по-четверте, застосуванням заходів примусу – інших заходів кримінального процесуального примусу та інших заходів кримінально-правового характеру

у вигляді можливої конфіскації майна з метою виконання вироку в частині цивільного позову, інших майнових стягнень або можливої конфіскації, спецконфіскації майна.

Отже, тимчасовому вилученню майна відводиться важлива роль у формуванні інформаційно-доказової бази. Його можна визначити як один із засобів збирання та перевірки доказів.

За визначенням законодавця (ч. 1 ст. 170 КПК), арештом майна є тимчасове, до скасування у встановленому цим Кодексом порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом кримінального правопорушення, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації у юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна. У зв'язку з важливістю даного заходу забезпечення кримінального провадження у процесі кримінального процесуального доказування слід погодитись з думкою В.Т. Нора, Н.Р. Бобечко, що таке визначення потребує удосконалення. У ньому доцільно уточнити назву стандарту доказування – достатня підстава, а не просто підстава [3, с. 726].

Також в абзаці 2 ч. 1 ст. 170 КПК наведені ризики, які мають бути враховані при складанні клопотання та ухваленні рішення про арешт майна – запобігання можливості його приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження. Перелік таких ризиків доповнений у ч. 11 ст. 170 КПК. У ній зазначено, що заборона або обмеження користування, розпорядження майном можуть бути застосовані лише у разі, коли існують обставини, які підтверджують, що їх незастосування призведе до приховування, пошкодження, псування, передачі майна.

Мета накладення арешту на майно визначена у ч. 2 ст. 170 КПК. Пункт 1 даного положення закріплює, що арешт майна допускається з метою забезпечення збереження речових доказів. Крім того, метою їх арешту може бути й забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Адже під час вирішення судом питання про долю речових доказів при ухваленні судового рішення, яким закінчується кримінальне провадження, гроші, цінності та інше майно, що були предметом кримінального правопорушення або іншого суспільно небезпечного діяння, повертаються законному володільцю (п. 5 ч. 9 ст. 100 КПК).

Частина 3 ст. 170 КПК визначає, що у випадку, передбаченому п. 1 ч. 2 цієї статті, арешт накладається на майно будь-якої фізичної чи юридичної особи за наявності достатніх підстав вважати, що воно відповідає критеріям, зазначеним у ст. 98 цього Кодексу. Мова йде про арешт майна, що має процесуальний статус речового доказу. Тобто арешт майна відіграє суттєве значення у процесі доказової діяльності.

Висновки. На підставі всього вищезазначеного можна зробити деякі висновки:

По-перше, хотілося б підтримати точку зору, що тимчасовий доступ до речей і документів слід віднести до слідчих дій, оскільки його пріоритетною метою є збирання або перевірка вже отриманих доказів.

По-друге, такі заходи забезпечення кримінального провадження як тимчасове вилучення майна та арешт майна відіграють значу роль у процесі кримінального процесуального доказування (являються способами збирання та перевірки доказів). Однак ст. 93 КПК, котра закріплює вичерпний перелік способів збирання доказів, не регламентує їх. Тому пропонуємо усунути даний недолік та серед інших способів збирання доказів закріпити тимчасове вилучення майна та арешт майна.

По-третє, відповідно до п. 2 ст. 91 КПК доказування полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження. Тобто перевірку можна назвати другим етапом процесу доказування, яка полягає у аналізі змісту, аналізі якостей і властивостей кожного доказу у кримінальному провадженні, зіставленні його та встановленні ступеня їх узгодженості з іншими доказами. Перевірка доказів відбувається як за допомогою логічно-розумової, так і емпіричної (практичної) діяльності. При цьому законодавець взагалі не розкриває зміст даного елемента процесу доказування. Ця проголошена, безумовно, підлягає усуненню. Законодавець повинен чітко визначити поняття «перевірки доказів», регламентувати способи її здійснення. Одним із таких способів слід закріпити і такі заходи забезпечення кримінального провадження тимчасове вилучення майна і арешт майна

По-четверте, на противагу сторонам обвинувачення та захисту, потерпілий не згаданий серед суб'єктів права звернення до слідчого судді із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів (ч. 1 ст. 159, ч. 1 ст. 160, чч. 2-7 ст. 165, ч. 1 ст. 166 КПК). Таке правове регулювання, як видається, суперечить положенням ч. 3 ст. 93 КПК, ставить потерпілого у нерівне становище з пред-

ставниками сторони захисту в контексті способів збирання і перевірки доказів. Це значно ускладнює реалізацію потерпілим та його представником завдань з відстоювання своїх і представлених інтересів у кримінальному провадженні. Тож наявна колізія у регламентації прав потерпілого має бути усунена.

По-п'яте, існує необхідність розширення переліку слідчих (розшукових) дій під час проведення яких може бути застосовано тимчасове вилучення майна.

Список використаних джерел:

1. Вапнярчук В.В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування: *монографія*. Харків: Юрайт, 2017. 408 с. URL: <https://rd.ua/storage/lessons/436/225>.
2. Вапнярчук В.В. Щодо особливостей окремих способів збирання доказів у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, «Серія Право»*. Ужгород, 2022. Вип. 70, С. 405-410. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/259161/255819>.
3. Кримінальний процес України: *Академічний курс: у 2 т. Т.1: Загальна частина* / за ред. акад. НАПрН України, д-ра юрид. наук, проф. Н.Р. Бобечка. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 912 с.
4. Кушнір Н.П. Тимчасовий доступ до речей і документів: дискусійні питання правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Ужгород, 2014. Вип. 28. Том 3. С. 79–82.
5. Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження. *Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ* від 05.04.2013 р. № 223-559/0/4-13 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0558740-13#Text>.
6. *Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження*. Вищий Спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001740-14#Text>.